

РЕЗЮМЕ

Чехія

Перша чеська політика інтеграції іноземців розроблена у 2000 році. Вона періодично оновлюється і супроводжується щорічним Планом заходів, який затверджується на рівні уряду. Основним урядовим органом, відповідальним за інтеграцію, є Міністерство внутрішніх справ. Залученими є Міністерство праці та соціальної політики, Міністерство культури, Міністерство освіти, молоді та спорту, Міністерство промисловості та торгівлі, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство регіонального розвитку. Значну роль у процесах інтеграції відіграють регіональна і місцева влада, неурядові організації.

Базовим елементом інтеграційної інфраструктури в Чехії є Інтеграційний центр. Всього в Чехії діє 18 таких центрів. 14 з них оперує МВС, 2 – неурядові організації, 1 заснований містом Прага, і ще 1 – регіональною владою.

Інтеграційна діяльність фінансується за рахунок державного бюджету, місцевих бюджетів, грантових програм і цільових фондів Європейського Союзу.

Інтеграція в Чехії включає в себе культурне, соціальне, юридичне консультування, послуги перекладу, курси чеської мови, доступ до інформації, організацію соціальної взаємодії та подій. Усі послуги безкоштовні.

З 2021 року для іноземців, що отримали постійний дозвіл на проживання, запроваджено обов'язковий до проходження адаптаційно-інтеграційний курс, який розкриває основну інформацію для іноземців у Чехії, проводиться чеською мовою з перекладом і є платним. Непроходження курсу карається штрафом.

Україна

Україна вже понад 10 років має частково сформовані та нормативно закріплені політики інтеграції мігрантів і біженців, поштовхом до розробки яких став План дій з візової лібералізації з Європейським Союзом (ПДВЛ). Однак рівень впровадження цих політик завжди був низьким.

Після завершення ПДВЛ ці політики стали частиною Стратегії державної міграційної політики (2 цілі із 13) та Планів заходів з її виконання. План заходів на 2018-2021 роки містить дуже обмежений набір із чотирьох інтеграційних завдань.

Станом на осінь 2021 року Україна розробляє проекти нового Плану заходів до Стратегії міграційної політики та Плану заходів з інтеграції біженців.

Саме поняття інтеграції іноземців-мігрантів визначене нечітко, і протягом останніх десяти років не завжди розмежовувалося з іншими типами інтеграції, такими як інтеграція біженців, реінтеграція поверненців і внутрішня інтеграція суспільства (наприклад, курси української мови).

Де-юре основним органом у сфері інтеграції іноземців є Державна міграційна служба. Залученими також мають бути Міністерство соціальної політики, Міністерство освіти та науки та інші. Більшість активностей з інтеграції біженців фактично впроваджує УВКБ ООН в Україні та організації-партнери.

Потенціал місцевих органів влади у процесах інтеграції не може бути використаний. Місцеві та регіональні органи влади мають дуже слабке уявлення про іноземців як мешканців свого регіону або громади, яке заповнюють більш звичні амплуа туристів, інвесторів, національних меншин чи священнослужителів. Єдиним винятком є студенти, присутність яких помітна для місцевої влади, але робота з якими переважно зосереджується в університетах чи МОН.

Місцеві органи влади переважно не мають політик, чітко й експліцитно спрямованих на інтеграцію іноземців, як і профільних підрозділів у своїй структурі.

Висновки та рекомендації

Порівняння чеської та української політики інтеграції іноземців свідчить про, з одного боку, певну структурну подібність між цими політиками, а з іншого – про глибоке і суттєве відставання України.

Як і в Чехії, так і в Україні існують окремі політики інтеграції іноземців і біженців. В обох країнах цю політику має регулювати особлива структура в рамках МВС. В обох випадках очевидною є необхідність міждисциплінарного підходу і залучення до процесів інтеграції, передусім, Міністерства соціальної політики та інших стейкхолдерів.

Водночас, Україна за рівнем розробленості політики інтеграції відстає від Чехії приблизно на 10 років, а за рівнем її практичного впровадження – на ще більше. Державної практики інтеграції практично не існує, вона відбувається за рахунок майже виключно недержавних акторів.

На основі викладеного вище огляду історії та структури інтеграції іноземців у Чехії можна припустити, що тим революційним переходом від політики до практики інтеграції, якого дуже бракує Україні, стало налагодження роботи мережі Інтеграційних центрів на місцях. Чеська історія успіху, якою вона виглядає сьогодні, не могла б відбутися без створення цих просторів.

Це ресурсоємний процес, і Чехія в цьому розумінні мала перевагу у вигляді доступу до спеціалізованих фондів Європейського Союзу. Україна, яка такої можливості не має, повинна шукати інші джерела ресурсів. Ними можуть бути бюджетні кошти, міжнародна технічна допомога, ресурси місцевих громад, зацікавлених в інтеграції іноземців на своїй території.

Рекомендації

Щоб уможливити розвиток політики і практик інтеграції мігрантів в Україні, потрібно здійснити такі кроки:

- Нормативно визначити орган або структуру, відповідальні за політику інтеграції іноземців. Це може бути колегіальний міжвідомчий орган, забезпечений відповідними ресурсами та повноваженнями.
- Схвалити План заходів на 2022-2025 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики
- Якомога швидше розробити й ухвалити передбачений Планом План заходів з інтеграції іноземців. За можливості – до кінця 2022 року.
- Дослідити та кодифікувати у всеукраїнському масштабі наявні активності й ініціативи, спрямовані на інтеграцію іноземців. Така систематизація дозволить запропонувати синергетичні форми взаємодії між різними акторами і таким чином може частково компенсувати брак ресурсів для практичного запровадження інтеграції.

Зокрема, варто дослідити взаємодію та можливість перехресного застосування одних методів і ресурсів інтеграції до різних цільових груп (мігранти, біженці, національні меншини, громадяни).

- Сприяти регіональній та міській владі у формуванні власних політик інтеграції
- Розробити та запустити пілотний проект Інтеграційного центру для іноземців в Україні